ושמע שמת לו מת יכול יטמא אמרת לא יטמא יכול כשם שאינו מטמא לאחותו כך אינו מטמא למת מצוה ת"ל ולאחותו לאחותו הוא דאינו מטמא [א]אבל מטמא למת מצוה שבת שנידחת מפני עבודה אינו דין שתהא קבורת מת מצוה דוחה אותה א"ל רציחה תוכיח שדוחה את העבודה ואינה דוחה את השבת רציחה גופה תדחה את השבת מק"ו מה עבודה שדוחה את השבת רציחה דוחה אותה שנאמר [1]מעם מזבחי תקחנו למות שבת שנידחת מפני עבודה אינו דין שתהא רציחה דוחה אותה אמר רבא כבר פסקה תנא דבי ר' ישמעאל [ב]דתנא דבי רבי ישמעאל [2]לא תבערו אש מה ת"ל אי לר' יוסי ללאו יצאת אי לרבי נתן לחלק יצאת [ג]כדתניא הבערה ללאו יצאת דברי ר' יוסי ר' נתן אומר לחלק יצאת אלא אמר רבא תנא מושבות קשיא ליה מושבות מה ת"ל מכדי שבת חובת הגוף היא וחובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בחו"ל [ד]מושבות דכתב רחמנא למה לי משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד לפי שנאמר [3]כי יהיה באיש חטא משפט מות והומת שומע אני בין בחול בין בשבת והא מה אני מקיים [4]מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ ממיתת בית דין או אינו אלא אפי' מיתת ב"ד ומה אני מקיים והומת בחול אבל לא בשבת או אינו אלא אפילו בשבת ת"ל לא תבערו אש בכל מושבותיכם ולהלן הוא אומר [5]והיו אלה לכם לחקת משפט לדורותיכם בכל מושבותיכם מה מושבות האמור להלן ב"ד אף מושבות האמור כאן בית דין ואמר רחמנא לא תבערו אש בכל מושבותיכם אמר אביי השתא דאמרת אין רציחה דוחה את השבת אין רציחה דוחה את העבודה מקל וחומר ומה שבת שנידחית מפני העבודה אין רציחה דוחה אותה עבודה שהיא דוחה את השבת אינו דין שלא תהא רציחה דוחה אותה אלא הא דכתיב מעם מזבחי תקחנו למות ההוא לקרבן יחיד דלא דחי שבת אמר רבא [ה](אי הכי) לא תהא רציחה דוחה קרבן יחיד מק"ו

מה

ושמע שמת לו מת. קרובו: **יכול יטמא אמרת לא יטמא.** דהא נזיר הוא וכתיב (ויקרא כא) על (א) נפשות וגו' ד)ואילך דברים הוא לשון המשנה זו יכול אף מת מצוה כן ת"ל ולאחותו דלא איצטריך אלא להאי וללמד אע"פ שיש עליו קדושה הרבה ועסקי מצוה לאחותו הוא דהזהיר הכתוב שלא ליטמא אבל מיטמא למת מצוה: **רציחה תוכיח שדוחה את העבודה.** דכתיב מעם מזבחי תקחנו למות שאם היה כהן רוצח ורוצה לעבוד מוציאין אותו לידון בב"ד ובלבד שלא יורידוהו מעל המזבח ממש אם כבר התחיל דכתיב מעם מזבחי ולא מעל: **כבר פסקה.** דלא דחיא שבת: **מה ת"ל.** קא ס"ד דאהבערה קאמר מה ת"ל הא כתיב (שמות כ) לא תעשה כל מלאכה: ופרכינן **מה ת"ל אי לר' יוסי ללאו כו'.** ללאו יצאת מכלל שאר המלאכות לומר לך שאין בה כרת וסקילה אלא לאו בעלמא: **לחלק יצאת.** מן הכלל ללמד על הכלל כולו יצא שלא תאמר עשאן לכל המלאכות בהעלם אחת אינו חייב אלא אחת לכך יצאת זו להקיש אליה את כל הכלל ולומר לך מה זו מיוחדת שהיא אב מלאכה וחייבין עליה בפני עצמה שהרי הזהיר עליה לאו בפני עצמה אף כל שהיא אב מלאכה חייבין עליה בפני עצמה: **מושבות קא קשיא ליה.** לתנא דעלה קאמר מה ת"ל. כל היכא דכתיב מושבותיכם בא ללמד בכל מקום שאתם יושבין ולהביא חוצה לארץ: **חובת הגוף היא.** חובה המוטלת על האדם ואינה מוטלת על הקרקע כגון מצות שביעית ולא על פירות קרקע כגון ערלה וכלאים ותרומות ומעשרות ותנן בפ"ק דקידושין (דף לו:) כל מצוה התלויה בארץ כלומר על הקרקע ופירותיו אינה נוהגת אלא בארץ וכל שאינה תלויה בקרקע בין בארץ בין בחו"ל ויליף מע"ז: **שומע אני.** והומת בין בחול בין בשבת דתיתי לך מק"ו מעבודה כדאמרינן לעיל: **או אינו אלא אפילו מיתת ב"ד.** במשמע חילול והא מה אני מקיים והומת בחול ולא בשבת דק"ו פריכא הוא דאיכא למימר קבורת מת מצוה תוכיח שדוחה עבודה ואינה דוחה שבת: **או אינו אלא אפי' בשבת.** קאמר והומת דק"ו לאו פריכא הוא דהאי דקא אמרת מקבורת מת מצוה היא גופה תיקשי לן ונימא דתידחי שבת מק"ו מעבודה ת"ל מושבותיכם והכי מפרש לה בפ"ק דיבמות (ז.): **והיו אלה לכם.** בפרשת רוצחים כתיב גבי מיתות ב"ד: **ואמר רחמנא לא תבערו.** אפי' לשריפת מיתת ב"ד: **השתא דאמרת.** מלא תבערו ואין רציחה דוחה שבת על כרחך מהשתא אין רציחה דוחה עבודה מק"ו: **אמר רבא.** אי האי ק"ו אתית למידרש תו לא מיתוקם מעם מזבחי דאי בקרבן יחיד הא איכא למידרש נמי ק"ו שנדחה מפני קרבן יחיד דקסבר נדרים ונדבות קריבים ביו"ט:

אין

שבת שנדחית מפני העבודה. הקשה הר"ר יעקב דאורלינ"ש ונימא דיו מה עבודה לא מדחיא אלא בשב ואל תעשה אף שבת לא תדחה אלא בשב ואל תעשה ולמאן דלית ליה דיו [ב"ק דף כה. ושם] היכא דמפריך קל וחומר ניחא וי"ל מ"מ איכא ק"ו דהשתא ומה עבודה שהיא קלה דוחה שבת קבורת מת מצוה לא כ"ש דלכל הפחות לא גרע מעבודה והא דאמר בסוף פרק כיצד הרגל (שם) ומה במקום שהקל על השן ועל הרגל ברה"ר שהוא פטור החמיר עליהם ברשות הניזק לשלם נזק שלם מקום שהחמיר על הקרן ברה"ר שהוא חייב אינו דין שנחמיר עליו ברשות הניזק לשלם נזק שלם ואמרינן דיו מה ברה"ר חצי נזק אף ברשות הניזק חצי נזק ואמאי לא אמרינן ומה שן ורגל הקל משלם בחצר הניזק נזק שלם קרן חמור לא כ"ש וי"ל דשאני הכא כיון דגוף העבודה נדחית מפני מת מצוה אין לנו לומר שתהא חמורה הימנו בשום מקום: **רציחה** תוכיח. וא"ת וליעבד ק"ו ממילה ולא מצי פריך מרציחה וי"ל מ"מ הוה מצי למימר רציחה תוכיח כי היכי דרציחה לא דחיא שבת אף על פי שדוחה את העבודה דדחיא שבת ה"נ קבורת מת מצוה לא תדחה שבת אף על פי שרצינו את המילה דדחי שבת: **שנאמר** מעם מזבחי. ואפי' אין שם כהן ראוי לעבוד את העבודה נידחית וא"ת דמה שרציחה דוחה את העבודה לאו משום דרציחה דוחה את העבודה אלא משום דגברא לא חזי כדאמרינן (ברכות דף לב:) כהן שהרג את הנפש לא ישא כפיו שנאמר (ישעיה א) ידיכם דמים מלאו וכ"ש עבודה וי"ל דעל כרחיך חזי דהא לא מיחל לעבודה ונשיאות כפים מומרא בעלמא הוא ועוד י"ל דשאני נשיאות כפים לפי שהרג בידיו ואין קטיגור נעשה סניגור כדכתיב בההוא קרא ובפרישכם כפיכם אעלים עיני וגו': **מושבות** מה ת"ל. והא דדרשי' בספ"ק דשבת (ד' כ.) בכל מושבותיכם אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר במדורת בית המוקד היינו משום דכתיב מושבותיכם ולא כתב מושבות וכי תימא כוליה להכי הוא דאתא א"כ לכתוב בכל גבולכם אלא מדכתיב לשון מושבות דרשינן ב"ד וא"ת כוליה לב"ד ולהביא דשבת הוא דאתא ומנא ליה לרבי יוסי ללאו ולרבי נתן לחלק וי"ל מדכתיב לא תבערו ולא כתיב לא תעשו מלאכה בכל מושבותיכם דהוה דרשינן ב"ד והביא דשבת אבל אתה עושה מלאכה במדורת בית המוקד(ו): **אמר** אביי השתא דאמרת. וא"ת ולאביי נילף מת מצוה מק"ו דריש לקיש כיון דליכא למימר רציחה תוכיח וי"ל היינו דקאמר אביי היכי פשיטא לר' יוחנן למימר רציחה תוכיח שדוחה את העבודה הא איכא למימר שאין דוחה מקל וחומר ואם כן הדרא קושיין לדוכתין קשיא דר"ל: **אין** רציחה דוחה אותה. וא"ת ונימא דיו ומה רציחה אינה דוחה שבת בקום ועשה אף עבודה לא תדחה בקום ועשה אבל שב ואל תעשה דחיא שפיר ולמאן דלית ליה דיו היכא דמיפרך קל וחומר ניחא:

לא תהא רציחה. רבא נמי פשיטא ליה דלא מצי למימר הכי דא"כ לא מיתוקם מעם מזבחי אלא קאמר לאביי אי בתר ק"ו אזלת לאקשויי לרבי יוחנן ומפקו ליה לקרא מקרבן ציבור א"כ גם בקרבן יחיד לא מיתוקם אלא ודאי לא אמרינן קל וחומר:

ומה

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פ"ג מהלכות אבל הלכה ח טור שו"ע יו"ד סימן שעד סעיף ה:

◆

תורה אור השלם

1. וכי יזד איש על רעהו להרגו בערמה מעם מזבחי תקחנו למות: שמות כא יד
2. לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת: שמות לה ג
3. וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת ותלית אתו על עץ: דברים כא כב
4. ושמרתם את השבת כי קדש הוא לכם מחלליה מות יומת כי כל העשה בה מלאכה ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמיה: שמות לא יד
5. והיו אלה לכם לחקת משפט לדרתיכם בכל מושבתיכם: במדבר לה כט

◆

מוסף רש"י

אמרת לא יטמא. אי משום נזיר אי משום כ"ג אי משום פסח, וכ"ש הכא דליתנהו לכולהו (זבחים ק.). או: כשם שאין נזיר מגלח נזירותו ליטמא לקרוביו, כך הוא זה לא יבטל מפסחו (מגילה ג:). **ללאו יצאת.** שהיתה בכלל לא תעשה כל מלאכה, חזר והוציאה מכללו ופרט בה לאו לעצמה, לומר לך שאינה במיתת ב"ד כשאר מלאכות אלא בלאו זה לבדו (פסחים ה: וכעי"ז יבמות ו: ולקמן סב.) שאין בה כרת וסקילה כשאר מלאכות אלא מה שאמור בה (שבת ע.). **לחלק יצאת.** שלא תאמר אינו חייב סקילה עד שיחלל שבת בכל מלאכות, לכך יצאת הבערה מן הכלל לחלק, מה הבערה מיוחדת שהיא אב מלאכה וחייב עליה כרת וסקילה בפני עצמה, אף כל שהיא אב מלאכה (יבמות ז.). או: שלא תאמר העושה ארבעה או חמשה אבות מלאכות בשוגג אינו חייב אלא אחת, דהא חד לאו איכא בכולהו וחד כרת, לפיכך פרט בה בפני עצמה להקיש אליה, מה היא מיוחדת וחייבין עליה לעצמה כו' (פסחים ה:) אף כל שהוא אב מלאכה אם עשאן בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת, דכל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא (לקמן סב.). **מושבות מה ת"ל.** מושבותיכם בכל מקום שאתם יושבים אפילו בחוצה לארץ (יבמות ו:). **חובת הגוף היא.** ואינה תלויה בקרקע ככלאים וערלה ותרומות ומעשרות (שם).

מסורת הש"ס

א) [יבמות ו:], ב) שבת ע. יבמות ו: לג: לקמן סב. [כריתות כ:], ג) רש"ל מ"ז, ד) ס"א ואילך, ה) [וע"ע תוס' שבת ע. ד"ה הבערה],

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה יכול וכו' וכתיב על כל נפשות:

◆

רבינו חננאל

ולאמו ולאחיו ולאחותו אינו מיטמא לאחותו לא כל שכן שאינו מטמא לה. למה בא לומר לך הרי שהיה הולך [לשחוט] את פסחו ולמול את בנו ושמע שמת לו מת יכול יטמא אמרת לא יטמא כשם שאינו מיטמא הנזיר בימי נזרו [במין] שהוא מוזהר בהן להיטמות כך לא יטמא זה ההולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו. שאם יטמא נמצא נגרע מלעשות פסח או מתעכב למול בנו ביום השמיני לפיכך יתעסק במצוה ואל יטמא למתו כמו הנזיר ששומר טהרתו ואינו מיטמא לאחותו. יכול כשם שאינו מטמא למתו כך אינו מטמא אפי' למת מצוה ת"ל ולאחותו לאחותו הוא דאינו מיטמא [אבל מטמא] הוא למת מצוה שבת שנדחת מפני עבודה אינו דין שתהא קבורת מת מצוה דוחה אותה. ודחינן רציחה תוכיח שדוחה עבודה שנאמר מעם מזבחי תקחנו למות ואין רציחה דוחה שבת כדרבא דאמר כבר פסקה תנא דבי ר' ישמעאל דתניא לא תבערו אש בכל מושבותיכם מה תלמוד לומר מיכדי שבת חובת הגוף היא וחובת הגוף נוהגת בארץ ובחוצה לארץ. מושבות דכתב רחמנא הכא למה לי. אלא כתיב הכא בכל מושבותיכם ולהלן הוא אומר והיו אלה לכם לחקת משפט לדורותיכם בכל מושבותיכם. מה מושבות האמור להלן מיתת ב"ד אף מושבות האמור בשבת מיתת ב"ד כגון שריפה. ואמר רחמנא לא תבערו אש מיכן שאין מיתת ב"ד דוחה את השבת. אמר אביי השתא דאמרת אין רציחה דוחה שבת לא תהא רציחה נמי דוחה עבודה מק"ו וכו' עד והכתיב מעם מזבחי ההוא בקרבן יחיד דלא דחי שבת. אמר רבא לא תהא רציחה דוחה